

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף צ"א

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות, אמנם אמרו עליו על ר' אלעזר בן עזריה שהיה משתכר בין ושמן. ומבארת הגמרא שביין סבר ר' אלעזר בן עזריה כרבי יהודה שכיון שהיין מרבה את התפלות מותר להשתכר ממנו, ומה שהשתכר משמן זה כיון שבמקומו של ר' אלעזר בן עזריה היה שכיח שמן ולכן יכל למוכרו למקומות אחרים.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאין משתכרין פעמים בביצים, ואמר מרי בר מרי שבביאור דברי הברייתא נחלקו רב ושמואל, שאחד מהם סובר שכוונת הברייתא שאין משתכרים כפול בביצים וכלומר שלא יקנה באחד וימכור בשניים, כיון שביצים אינם אוכל נפש כל כך ולכן מותר להרוויח בהם אף יותר משישית.

ודעתו של החולק שהכוונה שהתגר לא ימכור לתגר נוסף שאף הוא ירוויח על הביצים, אלא התגר הראשון ימכור ישירות לקונה.

ברייטא נוספת מביאה הגמרא שאומרת שמתריעין על פרקמטיא שהוזלה ואפי' בשבת, ואמר ר' יוחנן דהיינו במקרה שהוזלו כלי הפשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל, ואמר רב יוסף שזה רק במקרה שהוזל מחירם מעשרה בעשרה לעשרה בשישה.

אומרת הברייתא שאין יוצאין מארץ לחוץ לארץ אלא אם כן עלה מחיר התבואה עד כדי שמחיר סאתיים תבואה הגיע לסלע, ואמר ר' שמעון שמה שמותר לצאת לחוץ לארץ זה רק אם אין לו כיצד לשלם עבור התבואה, אבל אם יש לו, אפילו אם הוקרה התבואה ועמד מחירה על סאה בסלע לא יצא לחוץ לארץ.

וכן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר שאלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו שמתו במואב, מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר ברות "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי", ומבאר ר' יצחק מה הכוונה במה שאמרו האת נעמי, שאמרו חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה.

ואמר ר' יצחק שאותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל מתה אשתו של בעז, וזה מה שרגילים האנשים לומר שעוד לפני שאדם נפטר כבר עומד מי שיהיה ממונה על ביתו.

אמר רבה בר רב הונא בשם רב שאבצן המוזכר בספר שופטים זהו בעז, ובא ללמד לנו שכל בניו של בעז מתו בחייו, ולאחר מכן נשא את רות, ולולי שהיה אומר שאבצן זה בעז היינו סבורים שבניו של אבצן מתו, אך לבעז לא היו בנים קודם שנשא את רות.

שאמר רבה בר רב הונא עצמו בשם רב במקום אחר על אבצן, שמאה ועשרים משתאות עשה לבניו שנאמר בשופטים "ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים", ובכל שנה ושנה עשה שני משתאות אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכולן לא זימן את מנוח אביו של שמשון כיון שבאותו זמן לא היו למנוח ילדים, ואמר אבצן שכיון שהוא לא יוכל לפרוע לי לא אצמין אותו למשתה (ועי' הסבר בזה במהרש"א).

ואמנם שנינו שכל בניו אלו מתו בחייו, וכפי שרגילים האנשים לומר מה יועיל לך שילדת בחיך שישים בנים שסופם למות, לך ותשא אשה אחרת שתוליד לך בן שחשוב משישים בנים שהיינו דוד שיצא מרות.

ואמר רב חנן בר רבא בשם רב שאלימלך, ושלמון, ופלוני אלמוני, ואבי נעמי, כולן בני נחשון בן עמינדב הן, ואומרת הגמרא שבא בזה רב ללמדנו שאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיצא מארץ לחוצה לארץ.

ואמר רב חנן בר רבא בשם רב שאמו של אברהם היה שמה אמתלאי בת כרנבו, ואמו של המן היה שמה אמתלאי בת עורבתי, וסימנך שלא תטעה בינהם טמא טמא טהור טהור, שעורבתי הוא מלשון עורב טמא, דהיינו אמו של המן. וכרנבו, הוא מלשון צאן שנקראו כרים, שהוא טהור.

ואמו של דוד נצבת בת עדאל שמה, ואמו של שמשון צלפונית, ואחותו נשיין. ומבארת הגמרא שהנפקא מינה בכל זה היא לענות למינים הכופרים ששואלים על אלו יותר מעל שאר נשים.

ואמר רב חנן בר רבא בשם רב שעשר שנים נחבש אברהם אבינו בבית האסורים על ידי נמרוד, (או תרח) שלש בכותא ושבע בקרדו, ורב דימי מנהרדעא שנה להפך שבע בכותא ושלוש בקרדו, ואמר אמר רב חסדא שהמקום הנקרא עיברא זעירא שבכותא זהו אור כשדים, ולכן העובר שם צריך לברך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה.

ואמר רב חנן בר רבא בשם רב שבאותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברינטה.

עמוד ב'

ואמר רב חנן בר רבא בשם רב על הפסוק בדברי הימים "והמתנשא לכל לראש" שאפילו מי יהיה האחראי על הנהר לומר מי ישקה שדותיו מתי מתמנה על פי ה'.

לעיל הובא בשם ר' שמעון בר יוחאי שאלמלך ומחלון וכליון נענשו על שיצאו מהארץ לחוץ לארץ, ומביאה הגמרא שאמר רב חייא בר אבין בשם רבי יהושע בן קרחה שחס ושלום לומר עליהם כך, שאפי' מצאו סובין לא יצאו, ואלא מפני מה נענשו שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו שנאמר בישעיה "בזעקך יצילוך קבוציך".

ועל מה שהתבאר שאין יוצאין מהארץ לחוץ לארץ אלא אם עמדו סאתים בסלע אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן שזה רק אם המעות בזול אלא שהפירות ביוקר, אבל המעות ביוקר אפילו אם עמדו ארבע סאין בסלע יוצאין לחוץ לארץ.

ואמר ר' יוחנן שהוא זוכר תקופה שהיו מוכרים ארבע סאין בסלע ומרות זאת היו רבים נפוחי רעב שלא היה להם אפילו איסור לקנות בו תבואה.

ועוד אמר רבי יוחנן שהוא זוכר תקופה שהפועלים לא היו משכירים עמם לעבוד במזרח העיר, כיון שהרוח הייתה נושאת לשם את ריח הפת, ומרוב צער הרעב הם היו מפתים מריח הפת.

ומביאה הגמרא שאמר רבי יוחנן שהוא זוכר שהיה תקופה שהיה שפע כל כך שכאשר היה תינוק קוטף חרוב מהעץ היו נמשכים שני חוטי דבש על ב' ידיו.

ואמר ר' אלעזר שהוא זוכר תקופה שהיה ברכה, עד כדי שכאשר עורב היה נוטל בשר היה מטפטף ממנו חוט של שמן מראש החומה עד לקרקע.

ואמר רבי יוחנן שהוא זוכר שהיו מטיילים נער ונערה בשוק יחד, כבני שש עשרה ושבע עזרה ולא היו חוטאים.

עוד אמר רבי יוחנן שהוא זוכר שהיו אומרים בבית המדרש שהמודה לעכו"ם נופל בידיהם, והבוטח בהם מה ששלו שלהם הוא, כיון שהם מגלים כל מה שיש לו ונוטלים ממנו

מביאה הגמרא שברות כתוב שבני אלימלך היו מחלון וכליון ובדברי הימים הובא שמם יואש ושרף, וביארו רב ושמאל את שמותם. אחד מהם ביאר ששמם היה מחלון וכליון שמם, אלא נקרא שמם יואש שנתיאשו מן הגאולה, ושרף שנתחייבו שריפה למקום.

ואחד מהם אמר שיואש ושרף שמם, ונקרא שמן מחלון וכליון מחלון שעשו גופן חולין וכליון שנתחייבו כליה למקום.

ומביאה הגמרא ברייתא כדעת הסובר שמחלון וכליון שמם, שאומרת הברייתא שעל הפסוק בדברי הימים "ויוקים ואנשי כוזיבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים", שיוקים זה יהושע שהקים שבועה לאנשי גבעון, ואנשי כוזיבא אלו אנשי גבעון שכזבו ביהושע, ויואש ושרף אלו מחלון וכליון, ולמה נקרא שמן יואש ושרף יואש שנתיאשו מן הגאולה שרף שנתחייבו שריפה למקום. אשר בעלו למואב שנשאו נשים מואביות. וישבי לחם זו רות המואביה ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה. ומה שנאמר "והדברים עתיקים" היינו שדברים הללו עתיק יומיא אמרן דהיינו הקב"ה שנאמר בתהילים "מצאתי דוד עבדי" והלשון נמצא נאמרה בפרשת וירא על לוט שממנו יצאה רות "שתי בנותיך הנמצאות".

ומביאה הגמרא את הפסוק בדברי הימים "המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם", ומבארת הגמרא ש"המה היוצרים" אלו בני יונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם, שהשיעם לא לשתות יין. "יושבי נטעים" זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו, שהולכת וגדלה. "וגדרה" זו סנהדרין שגדרו פרצותיהן של ישראל. "עם המלך במלאכתו ישבו שם" זו רות המואביה שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה שנאמר במלכים "וישם כסא לאם המלך" ואמר ר' אלעזר שהכוונה לאמה של מלכות.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת על הפסוק "ואכלתם מן התבואה ישן" שהכוונה שהתבואה תהיה בלא סלמנטון. ורב נחמן ביאר שהכוונה בלא תולעת שאוכלת את התבואה ומונעת את האפשרות לישנה על ידי שמכלה את התבואה, ורב ששת ביאר שהכוונה בלא שיהיה שידפון בתבואה שהוא מחמם את התבואה וכך אי אפשר לישנה.

ומביאה הגמרא ברייתא כדברי רב נחמן שאומרת על הפסוק בברכות בפרשת בחוקתי "ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו" שאי אפשר לומר שהכוונה שיהיו ישראל מצפין לחדש מפני ישן **שכלה** דהיינו מכח תולעת המכלה את התבואה. שהרי נאמר "עד בא תבואתה תאכלו ישן" דהיינו עד שתבא תבואה מאליה.

ומביאה הגמרא ברייתא כדברי רב ששת שאומרת על הפסוק "ואכלתם מן התבואה ישן" שאין הכוונה שיהיו ישראל מצפין לחדש מפני ישן **שרע** על ידי שדפון שהרי נאמר בפסוק "עד בא תבואתה תאכלו ישן" עד שתבא תבואה מאליה.

ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת על הפסוק "ואכלתם ישן נושן" שלומדים מכן שכל המיושן מחבירו הוא יפה מחבירו, ולא רק דברים שדרכן ליישן אלא גם דברים שאין דרכן ליישן, שנאמר "ישן נושן" ובא לרבות ישן מכל מקום.

ומהפסוק "וישן מפני חדש תוציאו" מבארת הברייתא שלומדים מכאן שיהיו האוצרות מלאין ישן וגרנות מלאין חדש והיו ישראל אומרים היאך נוציא זה מפני זה, אך מוציאים את התבואה הישנה שאי אפשר לישנה עוד ומיישנים את החדשה.

ואמר רב פפא שכל הדברים משתבחים כשמישנים אותם חוץ מתמרים ושיכר ודגים קטנים המכונים הרסנא.

הדרן עלך המוכר את הספינה בס"ד